

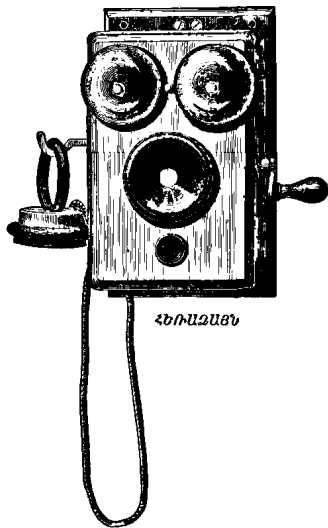
ԱՐՈՒԵՍՏՐԱԿԱՆ

ԲՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՀԵՌԱՅԱՆ ԵՒ ՓՈՔՐԱՅԱՆ

Երկրական հեռագիրն գլու-
նեւու փորձերն արդէն ԺԶ
դարուն սկսած էր, եւ նոյնին
անհրաժեշտ կարեւորու-
թիւնը շատ բնագէտներ գոր-
գուեց մասնակցելու նոյն փոր-
ձերուն, մինչեւ վերջապէս այս
փորձերու իրական արդիւնքն
այս դարուն սկսաւ վայելել
մարդկութիւնն: Հեռագիրն որչափ ալ կատա-
րելագործեցաւ քիչ ժամանակի մէջ, սակայն
կազմութեան սղութիւնը, եւ գործածութեանը

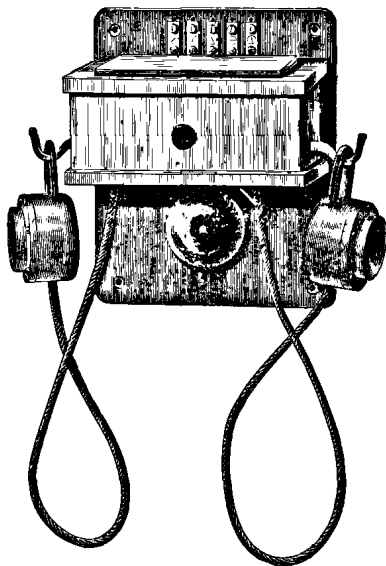

ՀԵՌԱՅԱՆ

գիտարութիւնն զայն աւելի ընդարձակագոյն
շրջանի յարմար ցուցուց, եւ այսօրս քաղաքա-
կան, արուեստական եւ առեւտրական հեռուար

աշխարհներ իրարու հետ կապուած են արագա-
գոյն հաղորդակցութեամբ:

Հեռագիրն երբ աշխարհի այս հասարակաց
պիտոյքը կը գոհացընէր, տեղական եւ մերձաւոր
քաղաքացի նոյնպիսի պիտոյքն աւելի լեւեալա-
գին եւ առ հասարակ ամէնուն մատչելի միջնորդ
մը կը պահանջէր, որով՝ օրինակի աղագաւ՝ գոր-
ծատան մը մէջ նստողն ժամերով հեռու գոր-
ծատանց հետ խօսակցել կարենար, ապապանք-
ներ ընէր եւ հրամաններ ընդունէր եւ այլն: Այս
պիտոյքն ահաւասիկ երկրորդականութեան
եւ մագնիսականութեան երեւոյթներն իրարու
կցելով՝ ծնաւ Հեռաձայն (téléphone) ըսուած գոր-

ՓՈՔՐԱՅԱՆ

ծիքն, որով նաեւ ամենահասարակ արուեստաւորն
առանց մասնաւոր հրահանգ մ'առած ըլլալու՝
կարող է ժամերով հեռու անձանց հետ խօսա-
կցիլ եւ իւր արուեստին պիտոյքն անձամբ եւ
առանց ժամավաճառ ըլլալու հոգալ: Հեռաձայնի
գիւտն յաբողեցաւ, եւ քաղաքակրթեալ գլխա-
ւոր քաղաքներ փութացին այս կարեւոր գիւտը
վայելելու:

Հեռագիրն ընդարձակ շրջանը, եւ հեռա-
ձայնն անձուկ շրջանը գործունէութեան ասպա-
րէզ ընտրելէն ետեւ կը մնար նաեւ առանին
նոյնպիսի պիտոյք մը գոհացընել: Այն է՝ տան
մը, գործատան մ'այլեւսյլ սրահներու հետ ան-

միջկան յարաբերութեան մէջ մտնելու միջոց մը հնարել: Հեռաձայնի գիւտէն ետեւ գոտարին չէր այս: Անմիջապէս գտնուեցաւ ֆոնօ-ֆոն (microphone) ըստածն, որով ի մասնաւորի արուեստաւորը բախտ ունեցան տեղական եւ առտնին հաղորդակցութեան ծանր բեռէն ի սպառ ազատելու եւ թանկագին ժամանակին խնայելով՝ իրենց արուեստէն առաւել եւս շահ չենելու:

Այս երկու գործեաց՝ հեռաձայնի եւ փորձաձայնի գործածութիւնն այսօրս շատ տեղ տաւ ըստածն ըլլալուն, ամէն քաղաքակրթեայ անձ կը բաշխայ նոյններուն էութեան ու գործածութեան տեղեկանալու: Այս բաղձանաց գոհացուցում տալ պիտի աշխատի թերթն բանին եւ պատկերներով:

ՈՒՅԻՆԻՐԱԿԱՆ ԲՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյն է՝ Կոնստնտնուպոլսոյն է: Ինչպէս որ All.-Zig, ի թղթակցին Բեդրեսպուրկէ կը գրէ, Պաթում եւ Կարս գաւառներու արուեստներն զարգացընելու համար՝ պետական կալուածոց կայսերական պաշտօնարանն մեծամեծ ձեռնարկութիւններ սկսած է: Նոյն պաշտօնարանին կողմէն յիշեալ գաւառներու երկիրները հետազոտուեցան, եւ մեծամեծ արգելքներ յառաջ եկան այս հետազոտութեան: Պաթումի գաւառին մէջ ահագին տարածութեամբ մետաղահանքեր գտնուեցան. Խիդ-Էլլիի կողմէն պղնձի արտաքոյ կարգի հարստութիւն կայ, եւ ամենահարուստ հանքերն ճորտի գետէն հազիւ 10—15 վերստ հեռու են: Դարձեալ ճորտիի բովերն մարմորի մեծ հանք մը գտնուեցաւ, որ մասնագիտաց համեմատ՝ Քարարայի մարմորին պէս աղնի է: Այս սպիտակ եւ երփնագոյն մարմորի հանքն Օրձախի բովն է: Նոյնպէս Խոդի կրճին մէջ պղնձահանքեր գտնուեցան: Այս հանքերու մօտ մեծ քանակութեամբ վառելի ընտիր փայտ կայ, որ մեծամեծ նպաստ կը մատուցանէ բովագործութեան: Այս փայտի անտառներու տարածութիւնն է աւելի քան 60.000 զեսեհատին (1 զեսեհատին = 145.667 a.): Այժմ սկսած է հաղորդակցութեան յարմար ծամբաներ պատրաստուիլ, եւ այնուհետեւ անմիջապէս կը սկսուի երկրին գանձերն շահեցընել:

Առաջին երկուստեւ խոսուել: Պոլսաբնակ ճանոյ եւ Կոնստնտնուպոլսոյ կամուրջի մը ծրագիր շինած են, որ Ստամբուլ (Սէրայ) եւ Սկիւտարի (Գրգ գոլէսի) մէջ ձգուելով՝ զԵւրոպա

Միտոյ հետ պիտի կապէ: Այս ծրագիրն արդէն պաշտօնական մարմնոյն երկաթուղիներ պիտի ըլլայ 2000 մեգր: Միջին կամարին ձգումն հեռու է արութիւնը պիտի ըլլայ 1400 մեգր: Մեծամեծ նաւերու անցքին համար 500 մեգր լայնութեամբ պիտի ըլլայ միջին կամարն, բաց ասկէ երկու կողմերն 250 եւ 200 մեգր լայնութեամբ կամարներ: Կամուրջին երեւն պիտի ըլլայ 15 մեգր լայն եւ 40 մեգր ծովու մակերեսութէն վեր, որով ամէն տեսակ մեծ ու փոքր նաւերու անցքն չի խափանուիր: Ասիական կողմն, կամուրջի խափաններուն երկու կողմը 5000ական մեգր երկայն վաճառանոցներ պիտի կառուցուին, որ պիտի ծառայեն ցորենեղնաց, անոյց համբարանոցի, նաւերը նորոգելու եւ այլն: Այս կամուրջին շինութիւնն Կ.Պոլսոյ համար շատ մեծ նշանակութիւն ունի, երբ մտածենք թէ ամէն տարի գրեթէ 37.280 նաւ 10.588.807 տոկոսի բեռով այս տեղաց նաւահանգիստը կը դիմեն, որոնցմէ 5480 նաւ Կ.Պոլսոյ նաւահանգիստին մէջ իրենց գործերը կը կատարեն:

Արեւոտայի երկրներն առաջին քաղաքային Կոնստնտնուպոլսոյն է: Ուսուցչապետն Blandford ի պակագիտ երկայն հետազոտութիւններէ ետեւ՝ գտած է որ այն գարեջրոյ ապականելուն պատճառն փոքրիկ որդ մըն է, որ տակառին փայտին մէջ անտեսանելի ծակեր բանալով՝ գարեջրուն ուղղ հետ յարաբերութեան մէջ կը դնէ: Այս որդերն արդէն տակառափայտի մէջ կը գտնուին, անոր համար այն փայտերն, որոնցմէ տակառները կը շինուին, պէտք է կանխաւ կուպրով լաւ օծել:

Նեւոյի Էյոյ Էոյ Խոսուել Էյոյ Կ.Պոլսոյ «Journal de la Chambre de Com. de Const.» լրագրոյն տուած տեղեկութեան համեմատ, Եւրոպոսի կառավարութիւնն որոշած է Նեղոսի վրայ կամուրջ մը ձգել: Մասնաւորայի եւ Թաշհայի մէջ, որով Աղբըսանդիրա-Չակագիկ շողեկառն իրարու պիտի կապուի:

